

บทที่ 1

บทนำ



ความเป็นมาและความสำคัญของเนื้อหา

หนังสือพิมพ์ (Newspaper) เป็นทั้งศาสตร์และศิลปะ ซึ่งรวมเอาสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในแต่ละวันไว้มากที่สุด หนังสือพิมพ์จึงกลายเป็นวัตถุบันทึกประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี ในแง่ที่หนังสือพิมพ์เป็น " ศาสตร์ " นั้น เพราะหนังสือพิมพ์สามารถกำหนดกฎเกณฑ์เป็นวิชาที่สั่งสอนอบรมกันได้ และในแง่ของความเป็น " ศิลปะ " ก็เพราะทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกอยากจับต้องต่อรูปแบบของหนังสือ มีเนื้อหา ท่วงทำนอง การเขียน การพาดหัวข่าว ใจใจผู้พบเห็น มีบทความ บทวิจารณ์ที่ดี ดึงดูดผู้อ่านสามารถสนองตอบต่ออารมณ์ทั้งด้านข่าวสาร และด้านบันเทิง ให้ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี (ไทสันต์ พรหมน้อย, 2516: 47)

การก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคมไทยของหนังสือพิมพ์ นอกจากจะทำหน้าที่ให้ข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ ความบันเทิง และบริการทางสังคมต่าง ๆ แล้ว หนังสือพิมพ์ในระบบการเมืองไทยยังทำหน้าที่เป็นหน่วยประกอบอันสำคัญของกลไกของรัฐบาลและพรรคการเมือง โดยการนำสารสนเทศเหล่านั้นมาเสนอให้สาธารณชนทราบด้วย นักวิชาการตะวันตกจึงมักเรียกสื่อมวลชนว่า เป็นอำนาจฝ่ายที่สี่ของรัฐ นอกจากฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ (ระวีวรรณ ประกอบผล, 2528: 28)

การที่หนังสือพิมพ์เข้ามามีบทบาทในสังคมอย่างกว้างขวางนี้ ทำให้เกิดข้อสังเกตที่สำคัญประการหนึ่ง กล่าวคือ นอกจากบทบาทที่มีอยู่ตามหน้าที่แล้ว หนังสือพิมพ์ยังสะท้อนถึงสภาพสังคมที่เป็นอยู่ในระดับหนึ่งด้วย ทั้งนี้เพราะบทบาทหลักของหนังสือพิมพ์ก็คือการเป็นตัวกลางที่สื่อสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคมออกมาอย่างตรงไปตรงมา

โดยหลักการกระบวนการทำงานของสื่อมวลชน วิลเบอร์ แชรรม์ ได้อธิบายว่า ในองค์การสื่อมวลชนนั้น ผู้กระทำหน้าที่เข้ารหัส ตีความ และถอดรหัสนั้น อาจมีหลายคนหลายฝ่าย และต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ มากกว่าที่สารจะเดินทางไปถึงผู้รับสาร อาทิเช่น หนังสือพิมพ์หนึ่งย่อมได้รับข่าวสารมากมายในแต่ละวัน นักข่าวก็จะอ่าน ประเมินและตัดสินใจว่าจะส่งสิ่งใดต่อไปถึงผู้อ่าน ระหว่างนี้เนื้อหาต่าง ๆ จะถูกปรับ เปลี่ยนขึ้นใหม่ หรือตัดทิ้งไปโดยผู้ที่ทำงานในองค์การสื่อมวลชน ผู้ที่ทำหน้าที่เลือกสาระ เนื้อหาเพื่อจะส่งไปถึงผู้รับสารก็คือผู้เฝ้าประตู (GATE KEEPER) สารที่ถูกส่งผ่านการคัดเลือกของผู้เฝ้าประตูก็จะถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ (ระวีวราณ ประกอบผล, 2528: 4)

ฮาโรลด์ ดี ลาสเวลล์ (LASSWELL, 1966: 178) ได้อธิบายถึงบทบาทของสื่อมวลชนนอกเหนือจากหน้าที่ที่เป็นข่าวสารว่า สื่อมวลชนยังทำหน้าที่ด้านการให้ความเห็นหรือชักจูง ในทางตรงกันข้ามกับหน้าที่ด้านข่าวสารที่เป็นการรายงาน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างตรงไปตรงมา หน้าที่ด้านการให้ความเห็นนั้นมุ่งให้คำอธิบายความหมาย หรือเสนอความเห็นเกี่ยวกับปรากฏการณ์ หรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น หรือให้ผู้รับสารเปลี่ยนแปลงความเชื่อทัศนคติหรือพฤติกรรม การเสนอความเห็นนี้อาจเป็นไปในตนเองชักจูงให้ผู้รับสารคล้อยตาม หรือเป็นเพียงการเสนอแนะให้ผู้รับสารตัดสินใจเองก็ได้ เป้าหมายสำคัญอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทัศนคติ หรือพฤติกรรมของผู้รับสาร บทบาทที่คาสเวลล์กล่าวถึง ก็คือบทบาทของคอลัมนิสต์นั่นเอง

ในฐานะที่หนังสือพิมพ์เป็น " สื่อ " แขนงหนึ่งในด้านสื่อสารมวลชน ซึ่งวงการวิชาการปัจจุบันกล่าวว่า " โลกในทุกวันนี้เป็นยุคสมัยของข่าวสาร " และ " ข่าวสารครอบครองโลก " บทบาทของนักหนังสือพิมพ์จึงเป็นที่ยอมรับกันดีว่ามีอิทธิพลอย่างมากต่อภาวะ

สังคมปัจจุบัน งานเขียนของนักหนังสือพิมพ์หรือคอลัมนิสต์ สามารถกระทบต่อการรับรู้ของผู้อ่านได้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

... อิทธิพลของคอลัมนิสต์มีมากเพียงไร ก็ยิ่งจะต้องเพิ่มความรับผิดชอบมากขึ้นเพียงนั้น เพราะลงผู้อ่านทุ่มเทการอ่านติดกับคอลัมนิสต์คนใดคนหนึ่ง ก็สามารถโน้มน้าวคนอ่านได้ไม่มากนักน้อย

สมบูรณ์ วรพงษ์ (2516: 13)

... บทความ บทวิจารณ์ หรือข้อเขียนแสดงความคิดเห็น ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบก็คือ นักเขียนประจำ (คอลัมนิสต์) ซึ่งจะเป็นผู้ที่สามารถหยิบยื่นให้ทั้ง " น้ำผึ้ง " และ " ยาพิษ " กับผู้อ่านได้ในเวลาเดียวกัน ...

เสนอ สามีบุตร (2518: 204)

คอลัมนิสต์ (Column) ในหน้าหนังสือพิมพ์นั้น เป็นที่นิยมแพร่หลายกันในระหว่างหนังสือพิมพ์ทั่วไป นอกจากการให้ข่าวสารและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอย่างตรงไปตรงมาแล้ว คอลัมนิสต์ยังได้สนองความต้องการของผู้อ่านโดยการเสนอ เบื้องหน้า เบื้องหลังของข่าวว่ามีความเป็นมาอย่างไร เหตุการณ์กำลังดำเนินไปอย่างไร แล้วยังบอกให้ผู้อ่านทราบด้วยว่าในอนาคต เหตุการณ์จะดำเนินไปในรูปแบบไหน จะมีผลกระทบกระเทือนในทางดีหรือร้ายต่อผู้ใด ด้วยเหตุผลเหล่านี้ นักเขียนคอลัมนิสต์ (Columnist) จึงได้รับความนิยมจากผู้อ่านอย่างกว้างขวาง เพราะเขาสามารถเพิ่มเติมข้อคิดเห็นส่วนตัว วิเคราะห์เหตุการณ์นั้นอย่างมีเหตุผล และวิพากษ์วิจารณ์ด้วยใจเป็นธรรม

... การเขียนคอลัมนิสต์ซึ่งเป็นที่นิยมกันมากของบรรดานักหนังสือพิมพ์ทั่ว ๆ ไป ได้แก่ การเขียนบทวิเคราะห์วิจารณ์ ซึ่งอาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การเมือง สังคม งานด้านการแสดง และข่าวต่าง ๆ ที่เป็นเช่นนี้เห็นจะเป็นเพราะว่าในการเขียนบทวิจารณ์นี้ นักข่าวและนักเขียนคอลัมนิสต์ (Columnist) ไม่ต้องคอยพะวงต่อรูปแบบหรือวิธีการเขียนที่เคร่งครัดเหมือนการเขียนข่าว ทำให้เขามีอิสระในการถ่ายทอดความรู้สึกและความคิด

เห็นส่วนตัวเองไปในงานเขียนของเขาได้อย่างเต็มที่ ...

สตรี เผ่าอินจันทร์ (2521 : 36)

ในการเขียนบทความประจำคอลัมน์ต่าง ๆ นั้น คอลัมนิสต์อาจใช้ทั้งตนเอง การเขียนชนิดเป็นแบบเป็นแผน หรือแบบตามความถนัด อาจเป็นการเขียนเพื่อเสนอข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเป็นประการสำคัญ หรือ เพื่อเสนอแง่คิดอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้ย่อมแล้วแต่สไตล์เฉพาะตัวของคอลัมนิสต์ว่าจะใช้งานเขียนเพื่อมุ่งให้สาระความรู้เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ หรือ เพื่อให้ความบันเทิงต่อผู้อ่านหรือต่อตัวผู้เขียนเอง แต่ไม่ว่านักเขียนคอลัมน์จะใช้รูปแบบหรือสไตล์การเขียน อย่างไรก็ตาม เนื้อหาที่เขาเขียนนั้นควรจะช่วยให้ผู้อ่านได้เปลี่ยนรสชาติจากการอ่านข่าวที่เขียนแบบมีกฎเกณฑ์ มีแบบแผน มาอ่านข่าวประเภทเสนอความคิดเห็นในหลาย ๆ แง่ หลาย ๆ มุมที่น่าสนใจและชวนให้ติดตามอยู่เสมอ ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านได้ทั้งความรู้ความเพลิดเพลินในขณะเดียวกัน มีคือน้ำที่อันแท้จริงและสมบูรณ์ที่สุดของหนังสือพิมพ์

เป็นที่ยอมรับกันว่าในขณะนี้คอลัมน์และบทวิจารณ์ในหนังสือพิมพ์เป็นตัวอย่างสำคัญในการดึงดูดให้ผู้อ่านซื้อหนังสือพิมพ์มากขึ้น และยังถ้านหนังสือพิมพ์ฉบับใดมีนักเขียนคอลัมน์ที่มีชื่อเสียงเขียนประจำอยู่ ก็จะมีส่วนทำให้ยอดจำหน่าย (Circulation) ของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นสูงยิ่งขึ้น และในขณะเดียวกันก็จะผลักดันให้หนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ๆ มีอิทธิพลทางด้านความคิดต่อผู้อ่านเป็นอย่างมากด้วย

จากแนวคิดเดิมของกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ในอดีตนั้น นักหนังสือพิมพ์หรือคอลัมนิสต์ ผู้ที่จะเข้าไปสู่วงการพิมพ์ได้ต้องเป็นผู้มีความสามารถ มีประกาศนียบัตรเป็นที่ยอมรับของสาธารณชนเสียก่อน เช่น ต้องเป็นนักประพันธ์ที่มีชื่อเสียง ดังที่เคยได้ยินคำว่า " นักเขียนนักหนังสือพิมพ์ " ติดปากมาถึงทุกวันนี้ เหตุผลที่หนังสือพิมพ์ในอดีตต้องการนักเขียน นักประพันธ์เข้าไปทำงานเป็นนักหนังสือพิมพ์ ก็เพื่อช่วยถ่ายทอดข่าวสารและข้อเขียนต่าง ๆ ไปสู่ผู้อ่านให้เข้าใจได้ง่าย ด้วยภาษาและสำนวนที่สละสลวย ไม่ยึดติดกับตนเอง

... เห็นได้ชัดจากในประเทศไทย นักเขียนนักประพันธ์ในอดีต มักเข้าสู่วงการ

หนังสือพิมพ์ และมีโอกาสมากกว่าคนอื่น ๆ จึงไม่น่าแปลกใจนัก หากได้ยินชื่อของ

หม่อมเจ้าอากาศดำเกิง รพีพัฒน์ กุหลาบ สายประดิษฐ์ (ศรีบูรพา) มนต์ จรรย์วงศ์

อุทธรณ์ พลกุล อิศรา อมันตกุล สด ภาวมะโรหิต ยศ วัชรเสถียร ฯลฯ เป็นต้น บุคคลเหล่านี้เข้ามาแล้ว นอกจากจะช่วยเขียนเนื้อหาของหนังสือพิมพ์แล้ว ยังต้องทำหน้าที่เป็นนักข่าวไปด้วย ...

ไพสันต์ พรหมน้อย (2516: 76)

แต่ยังมีกลุ่มบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่เข้ามาทำหนังสือพิมพ์เพื่อยึดเป็นอาชีพและด้วยใจรัก โดยเริ่มทำงานกันตั้งแต่เป็นเด็กในโรงพิมพ์ก่อน แล้วเลื่อนขึ้นมาเป็นนักข่าว โดยดูวิธีเขียนข่าวทำข่าว จากรุ่นพี่ เมื่อได้เป็นนักข่าวแล้วก็ต้องเริ่มไต่ระดับจากนักข่าวโรงพัก หรือที่เรียกว่านักข่าวอาชญากรรม นักข่าวศาล นักข่าวสังคม ฯลฯ ขึ้นมา หนึ่งในกลุ่มนี้ก็คือที่มาของนามปากกา " เปลว สีเงิน " นั่นเอง

" เปลว สีเงิน " เป็นนามปากกาที่เป็นที่กล่าวขานกันในวงการหนังสือพิมพ์ว่าเป็นคอลัมนิสต์หนังสือพิมพ์ไทยรัฐที่ได้รับความนิยมมากคนหนึ่ง

โรจน์ งามแมน เจ้าของนามปากกา " เปลว สีเงิน " จากคอลัมน์ " สะบัดปากกา ตีแสงหน้า " บนหน้า 5 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ จากวันแรกที่กลายเป็นผู้ฝึกข่าวและนักการในเวลาพร้อม ๆ กัน อยู่กับหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย จนกระทั่งวันนี้ วันี่วางการหนังสือพิมพ์ต่างให้การยอมรับว่า เป็นคอลัมนิสต์ที่มีแง่คิดในการวิพากษ์วิจารณ์การเมือง และเรื่องราวในสังคมที่เฉียบคม มีลีลาการเขียนหนังสือที่มีลีลาชวนตรงไปตรงมาแต่เสียดแทง พร้อมที่จะตีแสงหน้าของทุกคน โดยไม่มีเบื้องหน้า เบื้องหลัง ตลอดจนได้รับการกล่าวขานว่าเป็นนักเขียนหลักของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐที่มีแนวความคิดที่ยืนอยู่บนจุดยืนเดียวกันตลอดระยะเวลา 10 กว่าปีแห่งการทำงานด้านหนังสือพิมพ์ สาธิต ยวนันทการุญ (2531: 1) ได้ยกย่อง " เปลว สีเงิน " ไว้ว่า " ... โรจน์ งามแมน ก็คือก๊อนดินชั้นต่ำสุดที่ยืนตัวเป็นรากฐานที่ทำให้เมล็ดดินแต่ละ เม็ด เเพาะ เรียงขึ้นมา เป็นมูลมั่นคงก้อนใหญ่ ไม่เพียงเท่านั้น ยังเป็นก๊อนดินที่มีน้ำหนักมากที่สุดที่ไม่ไหวหวั่นต่อแรงกดดันของดินก้อนอื่น "

แสงชัย สุนทรวัฒน์ (2531: 193) กล่าวถึง " เปลว สีเงิน " ไว้ว่า

" ... เปลว สีเงินขึ้นมามีบทบาทในตัวตนหนังสือเพราะสะท้อนความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดไหนก็ตาม เปลว สีเงิน ก็คือความคิดเห็นหรืออารมณ์ร่วมของคนที่เป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ข้อเขียนของเขาจึงขึ้นมาแรง เหลือเกิน และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป แล้วก็มีส่วนในการเขียนที่ถูกใจประชาชน มีความรุนแรง มีความเจ็บแสบ มีความดัดพ้อ ออกอ้อเฮาะ ที่ดีจริง ๆ ก็คือว่า เปลว สีเงิน นั้นไม่เคยให้อะไรเข้ามาพัวพันกับข้อเขียนของเขา คือ เป็นข้อเขียนที่บริสุทธิ์ จึงเป็นหลักอยู่ในวงการหนังสือพิมพ์ งานเขียนของเขาสะท้อนปากเสียงของประเทศอยู่ตลอดเวลา อาจมีถูกบ้างผิดบ้าง แต่ก็มีคามบริสุทธิ์อยู่ในความคิดเห็นของตนเองที่ว่า เมื่อมีความคิดเห็นอย่างนี้ก็ออกมาอย่างนี้ ถือว่าเป็นความคิดเห็นของคนที่ดีคน มีพื้นฐานเป็นประชาชนทั่วไป จนเป็นที่ถูกอกถูกใจของประชาชนอย่างมาก ในขณะที่มีมติของนักหนังสือพิมพ์อื่นเป็นทางหนึ่ง ความคิดเห็นของ เปลว สีเงิน มักออกมาอีกทางหนึ่ง เขาเป็นคนชอบสวนทางในแง่มุขที่เก๋และมีเสน่ห์ ...

สมชัย กัดมูตานนท์ (2531: 187) หรือที่ทราบกันในนามปากกา " ชัย ราชวัตร " กล่าวถึง " เปลว สีเงิน " ไว้ว่า

" ... เขาเป็นนักเขียนที่มีความคิดบริสุทธิ์ของตัวเอง และไม่ได้รับผลกระทบมาจากปรัชญาทางการเมืองหรือเศรษฐศาสตร์สายไหนทั้งนั้น เป็นนักวิจารณ์ที่ไม่มีสำนัก จึงไม่มีอิทธิพลมาจากสายไหน และก็ไม่ได้จัดว่าอยู่ในประเภทนักอุดมการณ์ด้วย ... เขามีจุดยืน

เพราะ เขาเข้ามาอยู่ในอาชีพนี้ ความจำเป็นในอาชีพนี้บังคับให้เขาต้องจับปากกาขึ้นมาเขียนหนังสือ เมื่อเขียนแล้วเขาก็ศึกษา แล้วก็อ่าน เขาเป็นนักอ่านตัวถนัดที่อ่านหนังสือแทบทุกประเภท และจากประสบการณ์ชีวิตตนเอง ซึ่งอันนี้สะท้อนออกมาในข้อเขียนเกี่ยวกับสายตาของเขาที่มองสภาพสังคม สภาพการเมือง และเศรษฐกิจ

จากคำกล่าวเหล่านี้เอง จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากการวิจัยทางการสื่อสารในปัจจุบัน ได้เห็นความสนใจมากยิ่งขึ้น ที่มนุษย์สื่อสารมากขึ้น นั่นก็คือ ตัวเนื้อหาสาระ หรือ " ตัวสาร "

การสื่อสารมวลชนนั้นมีตัวสารหรือตัวเนื้อหา หรือที่เรียกว่า " ตัวบท " (text) ที่จะให้นำมาศึกษาโดยละเอียดได้อย่างดีอยู่มากมาย และการนำเอา " ตัวบท " นี้มาวิเคราะห์ ก็อาจทำให้ค้นพบข้อสรุปของแนวความคิดและมูลเหตุแห่งแนวความคิดนั้น ๆ ได้

จากบทบาทแห่งนักหนังสือพิมพ์ที่มีจุดยืนเป็นของตนเอง คอลัมน์ " สะบัดปากกา ตีแสบหน้า " ของ เปลว สีเงิน จึงเป็น " ตัวบท " ที่ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์เพื่อค้นพบข้อสรุปเกี่ยวกับแนวคิดด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ที่เป็นจุดมุ่งหมายของ วิจารณ์ งามแมน ผู้เขียนคอลัมน์นี้

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำบทความ " สะบัดปากกา ตีแสบหน้า " ซึ่งเขียนโดย วิจารณ์ งามแมน ภายใต้นามปากกา " เปลว สีเงิน " และได้ลงพิมพ์อยู่ในหน้า 5 ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ตั้งแต่ปี 2523 - 2534 มาศึกษาถึงแนวคิดด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งผู้เขียนได้สะท้อนออกมาจากบทความผ่านหน้าหนังสือพิมพ์ที่มียอดจำหน่ายสูงสุดของประเทศฉบับนี้ ว่าแนวคิดของนักหนังสือพิมพ์ท่านนี้ ได้สะท้อนแนวคิดในด้านต่าง ๆ อย่างไร และแสดงออกให้เห็นถึงปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการทำการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการจะศึกษาวิเคราะห์ถึงแนวความคิดของ " ไรจน์ งามมั่น " ที่มีต่อประเด็นปัญหาทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งสะท้อนผ่านคอลัมน์ " สะบัดปากกา ตีแสงหน้า " ที่ลงตีพิมพ์ในหน้า 5 ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ภายใต้ นามปากกา " เปลว สีเงิน "

ปัญหาวิจัย

" เปลว สีเงิน " มีแนวคิดทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม สะท้อนผ่านคอลัมน์ " สะบัดปากกา ตีแสงหน้า " ในหน้า 5 ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐอย่างไร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. การวิจัยนี้คาดว่าจะชี้ให้เห็นถึงมุมมองหรือแนวความคิดทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของ " เปลว สีเงิน " ซึ่งเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งในวงการหนังสือพิมพ์
2. เนื่องจากการวิจัยเกี่ยวกับ " ด่วนท " หรือ " เนื้อหาสาร " ยังมีอยู่น้อยมาก ดังนั้นจึงเป็นที่คาดหวังว่า การวิจัยครั้งนี้คงจะเป็นประโยชน์ในการเป็นตัวอย่างของงานศึกษาเกี่ยวกับ " ด่วนท " (บทความ) ที่ปรากฏทางหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่งในสังคมไทย
3. เป็นประโยชน์ในด้านการสะท้อนความเป็นไปของสังคมไทยในยุคที่ " เปลว สีเงิน " เป็นนักหนังสือพิมพ์อยู่